

„С ГЕОМ НА РЕДУТУ“ ПРЕД ЗВЕЗДАНИМ ВРАТИМА IV

МИЛАН С. ДИМИТРИЈЕВИЋ

Астрономска опсерваторија, Волгина 7, 11060 Београд, Србија
E-mail: mdimitrijevic@aob.rs

Резиме: Претстављено је лирско-поетско стваралаштво, савремених бугарских песника Ангела Ангелова, Станке Боневе, Руже Велчеве, Илијане Илијево, Александра Милчева, Маје Митове, Рајча Русева Рајсна, Џонке Христове и Петра Чухова, у чијим се стиховима често налазе небески мотиви.

Кључне речи: астрономија у култури, бугарска поезија

И на овој, као и на ранијим конференцијама "Развој астрономије код Срба" (V (2008), VI (2010), VII (2012), VIII (2014), IX (2017), X (2019) и XI (2021)), представили смо учесницима наше нове преводе стихова бугарских песника. У почетку, бавили смо се превасходно поетским стваралаштвом наших пријатеља, чланова књижевног клуба „С Геом¹ на Редуту“, па традиционално задржавамо овакав наслов, мада већина овде присутних песника нису у њему.

Овде су дати препеви стихова на српски деветорице бугарских песника, које смо више пута представљали астрономским круговима и шире.² Код

¹ Гео Милев (1895-1925) је знаменити бугарски песник. Ларпурлартиста, модерниста уз склоност ка експериментисању. У каснијем периоду, Милев је еволуирао ка марксистичким схватањима и погледима на уметност, у оквиру часописа *Пламък* (Пламичак). У поменутом часопису објавио је револуционарну поему *Септември*, због које је касније прогањан. Он је врло значајан представник књижевне левице, која је тада била присутна и на нашим просторима. У мају 1925, због својих прогресивних схватања и делања, убијен је од стране бугарске полиције.

Објавио је више збирки песама, а афирмисао се и као врстан преводилац класичне и модерне поезије, укључујући ту Бајрона, Гетеа, Мајаковског и друге. Дела: *Жестокият пръстен*, *Иконите Спят*, *Антология на жълтата роза*, *Антология на червената роза* и др. *Енциклопедија Лексикографског завода* 5, Загреб 1961, стр. 193.

² Милан С. Димитријевић, „Савремена бугарска поезија; клуб песника "С Геом на Редуту" и чаровитост лирско-космичке инспирације", Зборник радова конференције

поетских стваралаца које смо изабрали, небески и космички мотив и симболика су често присутни у њиховим остварењима. У овогодишњем прилогу представљамо наше препеве на српски из опуса савремених бугарских песника Ангела Ангелова, Станке Бонева, Руже Велчеве, Илијане Илијеве, Александра Милчева, Маје Митове, Рајча Русева Рајсна, Џонке Христове и Петра Чухова. Пошто смо их, као и њихова остварења више пута представљали, пустићемо да о њима сведоче стихови.

АНГЕЛ АНГЕЛОВ

(3)
недостајеш ми...
измишљај 1001 фантазију.
све са тобом.
на крају
без нишањења
прострелим
(наставак на 2-ој страни новина)
10-ку твојих зеница.
сваки пут.
у бескрај те
односе плави анђели.
(догађај написан црно на бело постаје убиствено истинит)
недостајеш ми...

“Развој астрономије код Срба V”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 8, 2009, стр. 759-791.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту под звездама», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба VI”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 10, 2011, стр. 1093-1124.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту под звездама II», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба VII”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 13, 2012, стр. 1255-1296.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту под звездама III», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба VIII”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 16, 2016, стр. 625-684.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту пред звезданим вратима», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба IX”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 17, 2018, стр. 751-780.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту пред звезданим вратима II», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба X”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 19, 2019, стр. 739-756.

Милан С. Димитријевић, «С Геом на Редуту пред звезданим вратима III», Зборник радова конференције “Развој астрономије код Срба XI”, Публикације Астрономског друштва “Руђер Бошковић”, бр. 22, 2022, стр. 847-861.

(5)

људи говоре
да сам био пијаница
али ја
сам
просто
градска
пијандура
зомбирам се с измшљеном лепотицом
опија ме
оаза њених ногу
гипсам се
и
патим

распадају ме
1001 ~зашто~
недопричане и свете
шехерезаде

поноћна пијавица

недостајеш ми

СТАНКА БОНЕВА

ЈА САМ ВОДА

Вода памти. Као сваки дажд.
Осну је линију у срцу метла
дели пространство где "процвета раж"
до гасећих се угарака светла.

Вода... сам ја. А вечност ти,
коју у успомене ток сада носи:
хлеб и звезде, бодљикава жица, трава, ... ;
зарђали срп и пређашњи откоси.

Почеће плусак над билом брега,
по коме скитају мазне хијене,
што плот до кости споља пречисте од свега.
А извор нам изнутра носи промене.

ЛЕТЊА ПРОВЕРА

Била сам сладоледно лепљива,
боса и
ружичаста,
неодољиво далека,
непромишљено блиска,
тамнећа у шапату, светлећа
у шакама ти:
преображена у свица
ноћна птица од сенки
била сам.

Ти, који си ми вода и суша,
ја, која сам твој ваздух -
нас двоје смо у различитим просторима
данас
на аеродромском терминалу.

... А Лето броји путнике
с јесењим картама.

РУЖА ВЕЛЧЕВА

ЦРКВА

Улазим ти у душу на прстима --
као у цркву.
Очи светаца
ме изгарају.
Нисам заборавила,
да носим своје грехове --
као тешку грубу одећу,
која ми пече кожу
и душу.
Пред амвоном,³
прекрстила сам молитвено руке,
смирено молим опроштај
и спасење.
От тебе сам се сто пута одрицала,

³ **Амвон** (грч. ἀμβων - узвишење), је уздигнути подијум у православним храмовима, обично за висину једне степенице, испред иконостаса.

а ти си сто пута у мени васкрсавао.
Губила сам се у далеким световима,
али сви путеви
теби су ме враћали.
Падала сам у сан у туђим креветима,
но ти
у сновима си ме пригрио.
Помилуј мене,
грешницу,
и воли ме,
упркос свим догмама и канонима...

ИЛИАНА ИЛИЕВА

ИСТРЕСАЊЕ СИНОЋНОГ ПОКРИВАЧА

оне протуберанце,
чији чоколадни омот лети
и соба се надува грленим ветром, са твојим
заборављеним смеховима,
а бамбус превија гриву у премрзлу воду,
и вода у чесми сама одлази -
неодшрафљена од зарђале резбарије,
поново се враћа за скок са високих планинских брда

оне протуберанце,
чија стакла овијају платна,
зграбиле су дневне коцке,
наборале ноћне ударе,
женско стењање и пећинске мушке усхите
са несхватљивом кривицом

те протуберанце
извлаче кишне кабанице и развлаче их нашироко и
надугачко
за послужавник соли светости,
а покривач спада са лица и тоне под петама стола,
као празна сукња непотребне жене

оне протуберанце,
које читају од корице до корице

и набијају прстенове на разнобојне пруге по зидовима,
и напијају се преврелим соком поморанџе,
да би повратиле боју сунцу,
само су твоје,
твоје су твоје,
како
и где да их сачуваш
за други пут?

МАШТАЊА ИЛИ ТАКОРЕЋИ

*

Маштам да видим поље памука.
Да кинем. Да ме засврби нос.
Да знам где су поникли
чаршави на којима спавам.

*

Није исто да једеш пиринач
и да газиш по пиринчаном пољу.
Желим да неког дана покиснем
међу пупољцима на изласку сунца

*

Када перем вуну
река ми блеји у рукама
и мирише на стадо
а стадо – на реку.

АЛЕКСАНДАР МИЛЧЕВ

СЛУЧАЈНО САМ ЧУО

Случајно сам чуо старе песме звуке -
сетише ме на младе године луде!
И унесен у успомене слатке
схватио сам - да младост ми оде!

Остарех! И шта? Да проклињем, да плачем?
Да се жалим? Ко ме? Нерешив је проблем!
Само напред ћу ићи, да! И горе главу!

Здрав и прав сам, зар не? Значи да сам у праву!

PS. Како је речено: "Док смо на својим ногама и нормалној храни немамо право да се жалимо!"

Софија, 13.03.2016.

МАЈА МИТОВА

НЕРАЗРЕЂЕНО ВИНО

Неразређено вино беху дани,
кроз које смо надживели острва,
ослушкујући историју, шкрипућу
испод прашних ногу лодоса⁴.
Опкољени очерупаним морем,
с заливима које су нагризле плаве медузе-
у кући слетелој на стену,
са кровом који је некуда одлетео.
Са заслонима треперавим од лењости
и гостопримљиво протегнутим недрима.
У којима трепавице циганске луне
плету сламено сенчило
за неохлађену страст,
отпијену од Митоса⁵.
Зато што тамо часовници
нису нахрањени садашношћу.
Новембар ступа у стопе септембра.
И Јасонова су једра
ноћи, када у Старом театру
сваког лета бик боем одвлачи стид
Европе. А пред Дверима Зевса и Хере,
подупрти штапом ишчекивања, питања
Тасоса вребају примамљиви повратак.
Чак док Миновски изданци
не изаткају арханђеоске младице,
а Орфејеви потомци не натпевају
оностране стазе сирена
и у загрљају се исправе над високим олуцима.

⁴ Лодос је јак југозападни ветар који повремено дува у Егејском Мраморном мору.

⁵ Познато грчко пиво.

До тамо, где су врхови усана,
а дани су дужи од живота.

БЕЗКОСОВСКА СРБИЈА

Јуче нас Србија безкосовско
сусрете с гробљима.
Тужна стратишта
на Брегу Слободе.
Забрадатилом у црни мермер.
Љигавом као дно мочваре.

Спомен је био уграђен у бетон,
а бедан је испузао живот.
Са сандалама без крила.
Деспотима-феудалцима
намигује у кандилима.
Надимљује поље -
коњица тутњи
тамо - вековима.

Трула и усахнула стрчала су
погранична стабла.
Као прсти оживелог мртваца.
Са гестом који злокоби несрећу.
Са обудовелим гранама -
вешалима за освете.

Грактање гаврана раздера
подземне слојеве...
Србија Безкосовска
у шаци смрви
зрно нарово.
Коцкар је опет проиграо
род староседелаца,
у рату с коцкама,
и постао мртвац из гроба.

РАЈЧО РУСЕВ РАЈСН

МЕЛНИК

Гледам Мелник.
И не сећам се
ко је то казао:
ту Господ започе да прави нешто
пијнуо винца - па отказао.

ЦОНКА ХРИСТОВА

ИЗ «ГОДИШЊИХ ДОБА»

I.
Пролеће је најсуровије годишње доба –
зачиње у својој утроби
вечерње јорговане, зумбуле,
безумну воду, распаљене наде.
А ја, очарана тим пролећним законом,
у језерским очима као пахуља се топим
и затрпавају ме твоје густе веће.

III.
Последњи сунчев зрак
уморено леже,
као лист без живота
на твоје раме.
Јесен је строга, мудра,
безнадежна и блага,
као ти, мама.

ТЕРЦИНИ

Како ми се хоће да поништим зиму,
да је прецртам као погрешну реч
у правилном исказу о данима.
Да је прецртам као погрешну реч
из јучерашњих вести, које
одлећу сиве и бестелесне кроз камине.

из јучерашњих вести, које ми
доносе средњовековни осећај,
да је повратак у прошлост увек лето.
Доносе ми средњовековни осећај,
да немам снаге да погубим зиму, да преживим,
јер хиљаде година у зими живе.

ПЕТАР ЧУХОВ

МАСЛАЧАК

Мада ме ветар испуњава
јаросним очекивањима
безветреност ме је увек
вређала

Да ли сам био лист
у пређашњем животу
или ћу бити застава
у неком будућем
не могу да знам
и зато
сусрећем са смиреношћу
своју судбину
и чекам неког заљубљеног
да ме дуне
у лице
вољене

* * *

Сакупљам пера
са којима
ћу написати
аутобиографију

имам једно -
од роде
која
ме је донела

Друго - од анђела
који
ме је пољубио

треће -
од ласте
са којом
тако и не свих
гнездо

али још немам најважније -
од гаврана
који ће
да ми проговори

„WITH GEO ON THE REDOUTE” IN FRONT OF STARGATE IV

The lyrical and poetic works of contemporary Bulgarian poets Angel Angelov, Stanka Boneva, Ruža Velcheva, Iliana Ilieva, Aleksandar Milchev, Maja Mitova, Raicho Rusev Raish, Tsonka Hristova and Peter Chukhov, whose verses often contain celestial motifs, were presented.

Key words: Astronomy in Culture, Bulgarian Poetry